

کورس ٹائٹل: تحقیق، تحقیق و اطر یقہ کار تے مقالہ نگاری

عنوان: مقالہ نگاری V

ایم ایس سیشن: 2019-2021

کورس کوڈ: PUNJ-601

کریڈٹ آرز: 03

سمیسٹر: II

پروفیسر ڈاکٹر مجاہدہ بٹ

8.2.1.10 کتابیات: (Bibliography)

تحقیقی مقالہ مضمون یاں خاکہ لکھن دے دوران ورتیاں گئیاں کتاباں دے حوالے اوہناں دے لکھاری، پبلشر، شہر داناں، سنہ اشاعت، اک خاص ترتیب نال حروف تہجی دے مطابق مقالے دے اخیر تے درج کرنا ’کتابیات‘ اکھواندا اے۔ سلطان محمود لکھدے نیں:

”کتابیات، ان تمام مصادر اور ذرائع کی حتمی اور مکمل و مفصل فہرست کو کہا جاتا ہے جن سے دوران تحقیق ایک محقق استفادہ کرتا ہے۔“

مقالہ نگاری لئی پہلا قدم خاکہ سازی دا اے اوہدے وچ درج کیتا جانا ضروری اے کہ مواد دی فراہمی کتھوں ہوئے امدادی تے حوالہ جاتی مواد کیہڑیاں کتاباں تے لائبریریاں توں لہجہ سکدا اے ایس سلسلے وچ مفید تے کارآمد کتاباں دی اک فہرست بنا لینا چاہیدی اے۔ ظہیر احمد صدیقی کتابیات دی فہرست مرتب کرن لئی انج ہدایتاں دیندے نیں:

”فہرست تیار کرنے کے لیے سلف یا کارڈ بنا لیے جائیں۔ فہرست کتاب چار حصوں میں تقسیم ہوتی ہے۔ (1) مخطوطات، (2) مطبوعات، (3) رسائل و

جرائد و اخبارات، (4) خطوط و سوالنامے وغیرہ۔“

ادبی تے تاریخی تحقیق وچ لکھتی مواد ڈھیر اہمیت دا حامل ہوندا اے ایہہ کتابی علم زیادہ تر لائبریری تک محدود ہوندا اے۔ زبان تے ادب دی تحقیق وی زیادہ تر کتاباں دا سہارا لیکے اگا نہہ ٹردی اے۔ گیان چند کتابیات درج کرن دا مقصد انج دسدے نیں:

”کتابیات کا مقصد یہ دکھانا ہے کہ اس مقالے کیلئے آپ نے کن کن کتابوں اور مضامین سے مواد حاصل کیا۔“

8.2.1.11 ختمہ: (End)

ختمہ مقالے دی مکدی گل نوں آکھیا جاندا اے جیہدے وچ مقالے دا نتیجہ تے لب لباب درج کرن توں بعد اوہنوں پیش کاری واسطے تیار کیتا جاندا اے۔ گیان چند موجب:

”اگر آپ چاہتے ہیں کہ قارئین آپ کی کتاب کو دلچسپی سے پڑھیں، جیسا کہ دوسری ادبی تحریروں کے ساتھ ہوتا ہے تو اپنی تحقیقی کتاب کا اسلوب شگفتہ

رکھیں۔ اس میں ’راقم الحروف‘ اور ’ہم‘ جیسے غیر شخصی انداز کو چھوڑ کر واحد متکلم کا استعمال کیجئے۔“

ایس توں ثابت ہوندا اے کہ میں، اسیں، تسیں، توں، ساڈے، ورگے لفظاں دا ورتاوا مقالے دی اہمیت نوں گھٹا دیندا اے۔

8.2.1.12 ضمیمے: (Appendix)

مقالہ نگاری دے دوران اجیہے تحقیقی حصے جہاں دا تحقیق وچ شامل ہونا ڈھیر ضروری سمجھیا جائے پر کسے خاص وجہ کارن اوہ کھوج دا حصہ نہ بن سکے ہون اجیہے قصیاں نوں ضمیمہ جات دی شکل وچ مقالے وچ کتابیات توں بعد رومن اکھراں دی گنتی نال رلا دتا جاندا اے۔ تاکہ پڑھن والے نوں متعلقہ مواد ضمیمے توں حاصل ہو جائے بعض اوقات بائینڈریا کمپوزر دی غلطی دی بناء تے کجھ صفحے کمپوزنگ یا بائینڈنگ توں رہ جانداں نیں ایہناں نوں وی ضمیمیاں دی شکل وچ مقالے دا حصہ بنایا جاسکدا اے۔ پروفیسر عبدالستار دلوی موجب:

”ضمیمے کے تحت عام طور پر اس مواد کا ذکر کیا جاتا ہے، جو پیش کردہ مقالے سے متعلق اور اس کے لیے مفید تو ہوتا ہے لیکن اگر مقالے کے متن میں اس کو

شامل کر دیا جاتا تو مقالے کے انداز پیش کش کے لیے مناسب ثابت ہوتا۔“

چڑھائی کرنا، کتاب یا مقالے دے حوالے نال اضافی نوٹ نوں مقالے دے اخیر تے شامل کرنا ضمیمہ اکھواندا اے۔ کتابیات مگروں ضمیمے دے نمبر نہیں لائے جانداں البتہ ایس نوں رومن عدد نال درج کیتا جاندا اے۔ اضافی معلومات شخصیت یا مقام بارے جیہڑا مقالے وچ شامل نہیں کیتا گیا اوں نوں ضمیمے دی صورت وچ مقالے دا حصہ بنایا جاندا اے۔ ایہہ مقالے ڈے ضروری انگ نیں۔ اخیر معلومات نوں ضمیمے دی تھاں دے دتی جاندا اے۔ اجیہا مواد جیہڑا بہت ضروری ہووی سکدا اے تے نہیں وی اوہ ضمیمے دا حصہ ہوندا اے۔ ضمیمہ مقالے وچ اوہ مقام رکھدا اے جیہڑا اک گھر وچ گھرانے دے دوست دا ہوندا اے۔

سوالات

- 1- مطالعہ تے نوٹ وچ کیہ فرق اے؟
- 2- ضمیمہ مقالے دے کس حصے وچ رکھیا جاندا اے؟
- 3- کتابیات لکھن دے پنج اصول دسو؟
- 4- مقالہ نگاری توں کیہ مراد اے؟
- 5- مقالہ لکھن ویلیاں کیہڑے اصولاں نوں مکھ مڈھ رکھنا چاہیدا؟